

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Шосткинський інститут Сумського державного університету
Центральний науково-дослідний інститут
озброєння та військової техніки Збройних сил України
Державне підприємство
«Державний науково-дослідний інститут хімічних продуктів»
Виконавчий комітет Шосткинської міської ради
Казенне підприємство «Шосткинський казенний завод «Імпульс»
Казенне підприємство «Шосткинський казенний завод «Зірка»

ХІМІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ: НАУКА, ЕКОНОМІКА ТА ВИРОБНИЦТВО

МАТЕРІАЛИ
III Міжнародної
науково-практичної конференції
(м. Шостка, 23-25 листопада 2016 року)

АНАЛІЗ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНИ**І.В. Прожога, К. Данелевич**

Шосткинський інститут Сумського державного університету

вул.Гагаріна, 1, м.Шостка, 41100

shi_nir@sm.ukrtel.net

Євроінтеграційні орієнтири України, посилення соціальної спрямованості ринкових перетворень вимагають, щоб соціально-економічна політика держави та діяльність уряду щодо її реалізації були направлені на досягнення європейських стандартів якості життя та загальнолюдських цінностей. Це передбачає надійний соціальний захист населення і належне пенсійне забезпечення як один із визначальних чинників суспільного добробуту. В даному аспекті ефективність функціонування пенсійної системи та її реформування стають важливою умовою суспільного розвитку і соціальних перетворень. Досі чинна система державного пенсійного забезпечення в Україні не відповідає цим вимогам. Проведення пенсійної реформи потребує вирішення багатьох проблем, серед яких слід виокремити такі: низьку частку заробітної плати у валовому внутрішньому продукті (ВВП); недостатній для якісного життя розмір пенсій багатьох категорій пенсіонерів; невідповідність системи управління пенсійними ресурсами принципам соціального партнерства; недосконалість законодавчої бази.

Аналіз останніх досліджень. Проблемам і перспективам розвитку пенсійного страхування в Україні присвячені роботи багатьох зарубіжних та вітчизняних учених. Значний вклад до розробки проблем реформування пенсійного забезпечення зробили такі зарубіжні вчені, як: таких як: Юрзіца, Г. Мак Таггарт, П. Голиша, Н. Барра. Багато праць вітчизняних учених-економістів присвячено дослідженню пенсійного забезпечення та пенсійного страхування України, наприклад роботи Кір'яна Т.М., Шаповала М.С., Лібанової Е.М., Пирожкова С.І., Бойко М.Д., Грушко В.І., Ріппа М.Б., Руженського М.М., Сахацького В., Шаварина М.П., Юрія С.І., Якімова А.І., Гнибіденко І. Ф., Зарудного О.Б., Зайчук Б.О., Яценко В.В., Кендюхова, Никитенко В.С., Семендяєва В.І., Антоненко Н.В.

Результати досліджень. Рівень пенсійного забезпечення по суті є показником економічного та соціального стану країни. Зниження ефективності господарювання і системна криза 90-х років, висока інфляція та зменшення чисельності працездатного й працюючого населення у трансформаційному суспільстві обумовили кризовий стан пенсійного забезпечення. Вихід з цієї кризи за допомогою поверхневих, косметичних заходів неможливий. Потрібні довгострокові глибинні перетворення економічного змісту всієї системи пенсійного забезпечення. Пенсійне реформування потребує поступового поетапного переходу від розподільчих до накопичувальних пенсійних програм та методів пенсійного страхування. Такий перехід повинен базуватися на індивідуалізації страхових пенсійних внесків, створенні умов для успішного інвестування пенсійних заощаджень громадян, відносинах довіри та взаємодопомоги між різними поколіннями суспільства.

Система пенсійного забезпечення відіграє значну роль в економічному та суспільно-політичному житті країни. Для України головною демографічною тенденцією є процес старіння населення, що проявляється у зростанні осіб похилого віку. Збільшення чисельності пенсіонерів наведено в табл. 1

Таблиця 1. Чисельність пенсіонерів в Україні

Рік	К-сть пенсіонерів, тис.	Рік	К-сть пенсіонерів, тис.	Рік	К-сть пенсіонерів, тис.
1996	550,5	2003	644,9	2010	719,4
1997	563,8	2004	657,9	2011	732,1
1998	578,0	2005	655,0	2012	747,6
1999	590,0	2006	668,6	2013	747,0
2000	608,1	2007	686,4	2014	749,6
2001	617,9	2008	694,8	2015	784,7
2002	630,4	2009	705,8	2016	789,1

Допомога пенсіонерам нараховується у вигляді пенсій. Пенсія - одноразова або регулярна грошова виплата (у розрахунку на місяць), яка призначається у встановленому державою порядку як захід матеріального забезпечення певних категорій осіб за принципами пенсійного страхування, загальнолюдської солідарності та субсидування. Розмір пенсій встановлюється Пенсійним фондом України. Мінімальна сума пенсії поступово зростала починаючи від утворення Пенсійного фонду й до сьогодні, табл.2.

Таблиця 2. Мінімальний розмір пенсії за віком (на місяць) мінімальний розмір пенсії за віком (на місяць)

Рік	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Розмір пенсії, грн.	39	43	50	74,54	332	350	380	474,70
Рік	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Розмір пенсії, грн.	573	695	750	822	894	949	1074	1208

Україна, хоча і набагато пізніше, також розпочала реформування пенсійної системи у 2003 р. коли було прийнято два закони «Про недержавне пенсійне забезпечення» та «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». В результаті цього було запроваджено трирівневу пенсійну систему. Перші два рівні належать до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Другий та третій рівні становлять систему накопичувального пенсійного забезпечення.

Перший рівень— це солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, в якій усі кошти, що перераховуються підприємствами та застрахованими особами до Пенсійного фонду України, одразу ж виплачуються нинішнім пенсіонерам.

Другий рівень— накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Частина обов'язкових пенсійних відрахувань (до 7% від заробітної плати працівника) буде спрямована на персональні рахунки громадян. Ці кошти будуть інвестуватися в українську економіку, а інвестиційний дохід збільшуватиме розмір майбутніх пенсійних виплат.

Третій рівень — система недержавного пенсійного забезпечення. В цій системі можуть брати участь добровільно як фізичні особи, так і юридичні особи-роботодавці.

Основна роль належить солідарній системі, яка матеріально забезпечує значну частину населення України, табл.3

Таблиця 3. Динаміка забезпечення пенсійної системи наведено

Показник	Середній розмір пенсії за віком, грн.	Середня заробітна плата, грн	Прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність, грн	Коефіцієнт заміщення
2004	194,2	590,5	248,69	0,33
2005	323,8	806,1	332	0,40
2006	417,7	1042,9	366	0,40
2007	497	1352,8	411	0,37
2008	776	1808,2	498	0,44

2009	934,3	1909,3	573	0,49
2010	1032,6	2246,8	734	0,51
2011	1151,9	2639,2	800	0,47
2012	1253,3	3031,9	884	0,49
2013	1470,7	3265	894	0,45
2014	1526,1	3480	949	0,44
2015	1699,5	4195	1074	0,41
2016	1900	4320	1330	0,44

З таблиці бачимо, що розмір пенсії значно менше від розміру заробітної плати, а коефіцієнт заміщення показує наскільки пенсія може компенсувати заробітну плату. Для порівняння: коефіцієнт заміщення в Італії становить 90%, у Німеччині та Швеції – 65%, у Франції, Японії та США – 50%. Отже, хоч Україна має менший показник, але співставний.

Можливості солідарної системи поступово зменшуються, тому запровадження накопичувальної системи сприятиме зменшенню навантажень на солідарну систему. Але накопичувальна система самостійно не вирішить всіх проблем пенсійного забезпечення, оскільки як і у солідарній системі, нарахування здійснюються тільки на офіційну зарплату. А неофіційна зарплата ніяк не буде впливати на розмір пенсії. Тому тут є сенс у недержавному пенсійному страхуванні.

У такому випадку доцільно розглянути основні показники діяльності недержавного пенсійного фонду (НПФ).

Таблиця 4. Динаміка основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів протягом 2008 – 2016 років.

Показник	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
К-сть НПФ	110	108	101	96	94	88	57	57	60
Загальна к-сть учасників (тис.осіб)	62,3	497,1	569,2	594,6	584,8	587,4	837,7	833,5	830,2
Загальна вартість активів НПФ (млн грн)	482,5	857,9	1144,3	1386,9	1660,1	1735,4	2381,3	2157,1	1992,1
Пенсійні внески (млн грн)	612,2	754,6	925,5	1102	1314	1370,5	1722,8	1845,6	1851,0
Прибуток (збиток) від інвестування активів НПФ (млн грн)	10,9	236,7	433	559,9	620,3	646,3	1013,4	822,6	686,4
Пенсійні виплати (млн грн)	0,1	90,1	158,2	208,9	251,9	260,8	339,7	502,2	562,9
Сума витрат, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів (млн грн)	86,8	47,1	64,6	86,6	106,6	114,2	154,2	192,0	213,1

Висновки.

Таким чином, пенсійна система України, не дивлячись на неодноразові спроби реформування, є в цілому неефективною як у суто економічному аспекті (лягає непомірним тягарем на державний бюджет України), так і з погляду соціальної справедливості (недодержання страхових принципів – наявність значних пільг у пенсійному забезпеченні окремих категорій працівників при однаковому розмірі відрахувань; низький рівень пенсій більшості пенсіонерів). Головними напрямками

реформування пенсійної системи України має бути суттєве вдосконалення солідарної системи; оскільки внаслідок демографічних тенденцій солідарна пенсійна система нездатна забезпечувати існуючий рівень заміщення пенсіями втраченого заробітку та оптимальну диференціацію пенсій, створення економічних умов для реального введення другого рівня пенсійного забезпечення; стимулювання підприємств для створення приватних пенсійних депозитних фондів у державних банках, як прототипу третього рівня пенсійного забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" від 08.07.2010 р., № 2464-VI. – [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>
2. Постанова Верховної Ради України Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Стан проведення пенсійної реформи та шляхи її вдосконалення" //Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 29. – Ст.273.
3. Закон України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" від 02.03.2015р., № 213-VIII – [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>
4. Закон України "Про недержавне пенсійне забезпечення" від 09.07.2003 № 1057-IV – [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>
5. Постанова Верховної Ради України "Про Рекомендації парламентських слухань на тему: „Стан проведення пенсійної реформи та шляхи її вдосконалення“" від 05.04.2011р., № 3188-VI – [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3188-17>
6. Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи" від 28.12.2014р., № 71-VIII – [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/71-19>
7. Офіційний веб-сайт Пенсійного фонду України (2011) "Нормативно-правова база, яка регулює діяльність Пенсійного фонду" – [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://www.pfu.gov.ua/pfu/control/uk/publish/category?cat_id=204943
8. Тижневик Пенсійного фонду України – [Електронний ресурс]. – режим доступу: www.courier-pfu.com.ua